

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT UNIVERSITETINING
KATTAQO'RG'ON FILIALI

Ro'yxatga olindi
№ BD-60410100.2.04

"TASDIQLAYMAN"

Direktor

Sh.R.Urakov

2021-yil "30" 08

MINTAQAVIY IQTISODIYOT

FAN DASTURI

Bilim sohasi:	400000 – Biznes, boshqaruv va huquq
Ta'lim sohasi:	410000 – Biznes va boshqaruv
Ta'lim yo'nalishi:	60410100-Buxgalteriya hisobi va audit

Kattaqo'rg'on- 2021

Fan/modul kodi TFT2006		O'quv yili 2024-2025	Semestr 7-semestr	Kreditlar 5
Fan/modul kodi Tanlov		Ta'lim tili O'zbek		Haftadagi dars soatlari 4
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Mintaqaviy iqtisodiyot	60	90	150
2.	I. Fanning mazmuni “Mintaqaviy iqtisodiyot” fani o`qitilishidan maqsad – Teoretik bilimlarni oshirish. Mintaqaviy iqtisodiyot iqtisodiyotning muayyan geografik hududlar, mintaqalar va shaharlarning iqtisodiy rivojlanishiga va ularning resurslarini boshqarishga bag'ishlangan tarmog'idir. Bu fanning mazmuni quyidagi asosiy yo'nalishlarni o'z ichiga oladi: Mintaqaviy rivojlanish nazariyalari: Mintaqalar orasidagi iqtisodiy farqlar va ularni kamaytirish usullari haqida nazariyalar. Mintaqaviy siyosat: Hukumatlar va boshqa tashkilotlarning mintaqaviy iqtisodiyotni rivojlantirish uchun qo'llaydigan siyosat va strategiyalari. Mintaqaviy resurslar va infratuzilma: Mintaqalarning tabiiy va inson resurslari, transport va kommunikatsiya infratuzilmasi. Mintaqaviy raqobat va kooperatsiya: Mintaqalar orasidagi raqobat va hamkorlikning tahlili. Fanning vazifalari – Mintaqaviy iqtisodiyot fani davlatning fiskal siyosatini amalga oshirish, byudjet daromadlarini ta'minlash va iqtisodiyotni boshqarish uchun muhim ahamiyatga ega. Mintaqaviy iqtisodiyot fani iqtisodiy faoliyatning hududiy jihatlarini o'rganadi. Uning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat: Hududiy rivojlanish va rejalashtirish: Turli hududlarning iqtisodiy salohiyatini tahlil qilish va ularni samarali rivojlantirish rejasini ishlab chiqish. Iqtisodiy resurslarning hududiy taqsimotini optimallashtirish. Hududiy iqtisodiy muvozanat: Hududlar o'rtasidagi iqtisodiy tengsizliklarni kamaytirish. Mahalliy iqtisodiy siyosatni shakllantirish va amalga oshirish. Investitsion jozibadorlik: Hududlarning investitsion jozibadorligini oshirish bo'yicha tadbirlar ishlab chiqish. Mahalliy va xorijiy investorlarni jalb qilish. Fanning boshqa fanlar bilan bog'liqligi. " Global iqtisodiy rivojlanish " fani "Loyihalarni boshqarish", "Iqtisodiy statistika", "Iqtisodiy tahlil", "Tarmoq iqtisodi", "Marketing", "Moliya va kredit" fanlari bilan bog'liq.			

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari)

II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Mintaqaviy Iqtisodiyotning Nazariy Asoslari

Mintaqaviy iqtisodiyot nazariyasi iqtisodiy faoliyatning mintaqaviy taqsimlanishini tushuntirishga qaratilgan. U quyidagi tamoyillarga asoslanadi:

- **Lokalizatsiya iqtisodiyoti:** Korxonalar bir-biriga yaqin joylashganda, xarajatlar va samaradorlik yaxshilanadi.
- **Agglomeratsiya iqtisodiyoti:** Shaharlar va iqtisodiy markazlarning shakllanishi va o'sishi.
- **Tashqi iqtisodiy ta'sirlar:** Mintaqaviy iqtisodiyotda ishlab chiqarish, savdo, va xizmat ko'rsatishning bir-biriga ta'siri.
- **O'zaro bog'liqlik:** Mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalar va ularning o'zaro ta'siri.

2- mavzu. Shahar va Qishloq Joylari Iqtisodiyoti

Shahar va qishloq joylari iqtisodiyotlari quyidagicha farqlanadi:

- **Shahar iqtisodiyoti:** Shaharlar iqtisodiy faoliyatning yuqori darajadagi markazlari bo'lib, u erda xizmatlar, ishlab chiqarish, va savdo faoliyati yuqori darajada rivojlangan.
- **Qishloq joylari iqtisodiyoti:** Qishloq joylarida asosan qishloq xo'jaligi, chorvachilik va kichik biznes tarmoqlari rivojlangan.
- **Urbanizatsiya:** Shaharlarning kengayishi va qishloq joylarining shaharlarga aylanish jarayoni

3- mavzu. Mintaqaviy Rivojlanishning Tarixiy Yondashuvlari

Mintaqaviy rivojlanishning tarixiy yondashuvlari quyidagilardan iborat:

- **Klassik nazariyalar:** Adam Smith, David Ricardo kabi iqtisodchilar tomonidan ishlab chiqilgan.
- **Neo-klasik nazariyalar:** Robert Solow, Paul Krugman kabi iqtisodchilar tomonidan rivojlantirilgan.
- **Modern yondashuvlar:** Innovatsiya, texnologik taraqqiyot va raqamli iqtisodiyotga asoslangan nazariyalar.

4- mavzu. Mintaqaviy Iqtisodiy Integratsiya

Mintaqaviy iqtisodiy integratsiya iqtisodiy aloqalarni kuchaytirish va mintaqaviy rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan. Bu quyidagi jarayonlarni o'z

ichiga oladi:

- **Savdo va investitsiyalar:** Mintaqalar o'rtasidagi savdo va investitsiyalarni rag'batlantirish.
- **Ishchi kuchi mobiliti:** Mehnat resurslarini mintaqalar o'rtasida erkin harakatlanishini ta'minlash.
- **Qo'shma dasturlar va loyihalar:** Mintaqalar o'rtasida iqtisodiy loyihalarni amalga oshirish.

5- mavzu. **Mintaqaviy Siyosat va Uning Ahamiyati**

Mintaqaviy siyosat davlatning mintaqaviy rivojlanishni ta'minlashga qaratilgan choralari va dasturlaridir. Bu quyidagilarni o'z ichiga oladi:

- **Infratuzilma rivojlanishi:** Transport, aloqa va energetika tarmoqlarini rivojlantirish.
- **Ijtimoiy xizmatlar:** Ta'lim, sog'liqni saqlash va boshqa ijtimoiy xizmatlarni yaxshilash.
- **Investitsiyalarni rag'batlantirish:** Mintaqalarga investitsiyalarni jalb qilish va ularni qo'llab-quvvatlash.

6- mavzu. **Shaharsozlik va Uning Iqtisodiy Ta'siri**

Shaharsozlik shaharlarning rejalashtirilishi va qurilishi jarayonidir. Bu quyidagi iqtisodiy ta'sirlarga ega:

- **Infratuzilma yaxshilanishi:** Yo'llar, ko'priklar, kommunal xizmatlar rivojlanishi.
- **Ish o'rinlari yaratish:** Qurilish va xizmat ko'rsatish sohasida ish o'rinlari yaratiladi.
- **Savdo va xizmatlar rivojlanishi:** Savdo markazlari, ofislar va xizmat ko'rsatish joylarining ko'payishi.

7- mavzu. **Mintaqaviy Iqtisodiyotda Infratuzilmaning Roli**

Infratuzilma mintaqaviy iqtisodiyotning muhim qismi bo'lib, uning rivojlanishi quyidagi sohalarda muhim rol o'ynaydi:

- **Transport:** Yo'llar, temir yo'llar, portlar va aeroportlar.
- **Energetika:** Elektr energiyasi, gaz va yoqilg'i tarmoqlari.
- **Aloqa:** Telefon, internet va boshqa aloqa vositalari.

8- mavzu. **Migratsiya va Uning Mintaqaviy Iqtisodiyotga Ta'siri**

Migratsiya mintaqalar o'rtasidagi iqtisodiy aloqalarni kuchaytiradi va quyidagi

ta'sirlarni ko'rsatadi:

- **Mehnat resurslari:** Migratsiya mehnat bozorida talab va taklifni muvozanatlashtiradi.
- **Iqtisodiy o'sish:** Migratsiya iqtisodiy faollikni oshiradi va yangi imkoniyatlarni yaratadi.
- **Ijtimoiy va madaniy integratsiya:** Migratsiya madaniy almashinuvni ta'minlaydi

9- mavzu. **Mintaqaviy Innovatsiyalar va Texnologik Rivojlanish**

Innovatsiyalar va texnologik rivojlanish mintaqaviy iqtisodiyotda katta rol o'ynaydi:

- **Innovatsiya markazlari:** Texnoparklar, ilmiy-tadqiqot markazlari.
- **Startaplar:** Yangi texnologiyalar va biznes modellarini yaratish.
- **Ta'lim va ilmiy izlanishlar:** Universitetlar va ilmiy markazlar orqali innovatsiyalarni rivojlantirish.

10- mavzu **Mintaqaviy Iqtisodiyotda Atrof-Muhit Muammolari**

Atrof-muhit muammolari mintaqaviy iqtisodiyotga sezilarli ta'sir ko'rsatadi:

- **Ekologik barqarorlik:** Mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishning atrof-muhitga zarar etkazmasdan amalga oshirilishi.
- **Resurslarni boshqarish:** Suv, yer, va energiya resurslaridan samarali foydalanish.
- **Iqlim o'zgarishi:** Iqlim o'zgarishi bilan bog'liq xavflarni kamaytirish.

11- mavzu **Urbanizatsiya va Uning Iqtisodiy Oqibatlari**

Urbanizatsiya shaharlarning o'sishi va qishloq joylarining shaharlashuv jarayonidir:

- **Iqtisodiy o'sish:** Urbanizatsiya iqtisodiy faollikni oshiradi va yangi imkoniyatlarni yaratadi.
- **Ijtimoiy muammolar:** Yangi shaharlarning ijtimoiy muammolari, masalan, uy-joy yetishmasligi.
- **Infratuzilma:** Urbanizatsiya infratuzilma rivojlanishini talab qiladi.

12- mavzu **Mintaqaviy Iqtisodiyotda Agrobiznesning Roli**

Agrobiznes mintaqaviy iqtisodiyotning muhim qismi bo'lib, uning rivojlanishi quyidagilarga ta'sir qiladi:

- **Ishlab chiqarish:** Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqarish va

- qayta ishlash.
- **Eksport:** Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini eksport qilish.
- **Texnologiyalar:** Qishloq xo'jaligida yangi texnologiyalarni joriy etish.

13- mavzu **Shahar va Qishloq Infratuzilmasining Rivojlanishi**

Infratuzilma rivojlanishi shahar va qishloq joylari iqtisodiyotiga katta ta'sir ko'rsatadi:

- **Yo'llar va transport:** Qishloq va shahar joylarini bog'laydigan yo'llar va transport tarmoqlari.
- **Kommunal xizmatlar:** Elektr energiyasi, suv ta'minoti va boshqa kommunal xizmatlar.
- **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari:** Internet va aloqa tarmoqlari.

14- mavzu **Raqamli Iqtisodiyot va Mintaqaviy Rivojlanish (davomi)**

Raqamli iqtisodiyot mintaqaviy rivojlanishni yangi texnologiyalar va raqamli xizmatlar orqali tezlashtiradi:

- **Elektron tijorat:** Mahsulot va xizmatlarni onlayn sotish va sotib olish imkoniyati.
- **Raqamli xizmatlar:** Raqamli bank, sog'liqni saqlash va ta'lim xizmatlari.
- **Texnoparklar va startaplar:** Raqamli texnologiyalar va innovatsiyalarni rivojlantirish markazlari.

15 – mavzu **Mintaqaviy Iqtisodiyotda Turizm Industriasining O'rni**

Turizm industriyasi mintaqaviy iqtisodiyotda katta ahamiyatga ega:

- **Iqtisodiy o'sish:** Turizm yangi ish o'rinlari yaratadi va mahalliy iqtisodiyotga daromad keltiradi.
- **Infratuzilma rivojlanishi:** Turizm infratuzilmasini yaxshilaydi, masalan, mehmonxonalar, transport va ko'ngilochar maskanlar.
- **Madaniy almashinuv:** Turizm madaniy almashinuv va mintaqaning jozibadorligini oshiradi.

III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar
Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Mintaqaviy moliya va investitsiyalar
2. Mintaqaviy farovonlik va ijtimoiy tenglik
3. Mintaqaviy iqtisodiyotda mehnat bozori
4. Transport va logistika mintaqaviy iqtisodiyotda
5. Mintaqaviy sanoat tarmoqlari va klasterlar
6. Mintaqaviy iqtisodiyotda davlat siyosati
7. Kichik va o'rta biznesni rivojlantirishning mintaqaviy jihatlari
8. Mintaqaviy iqtisodiyotda energetika sektori
9. Mintaqaviy iqtisodiyotda xalqaro savdo
10. Shahar moliyasining mintaqaviy iqtisodiyotga ta'siri
11. Mintaqaviy iqtisodiy o'sish va barqaror rivojlanish
12. Mintaqaviy iqtisodiyotda ta'lim va malaka oshirish
13. Mintaqaviy iqtisodiyotda sog'liqni saqlash tizimi
14. Mintaqaviy iqtisodiyotda tadbirkorlik muhitini yaxshilash
15. Shaharsozlik siyosati va iqtisodiy ta'siri

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

1. Mintaqaviy iqtisodiyotda ilmiy-tadqiqot faoliyati
2. Mintaqaviy iqtisodiyotda qishloq xo'jaligi
3. Mintaqaviy rivojlanishning strategik rejalashtirilishi
4. Mintaqaviy iqtisodiyotda savdo markazlari va ularning roli
5. Mintaqaviy iqtisodiyotda ekologik barqarorlik
6. Mintaqaviy iqtisodiyotda korxona va tashkilotlar
7. Mintaqaviy iqtisodiyotda ijtimoiy infratuzilma
8. Shahar va qishloq joylarining iqtisodiy hamkorligi
9. Mintaqaviy iqtisodiyotda tashqi iqtisodiy aloqalar
10. Mintaqaviy iqtisodiyotda jamoatchilik sektorining roli
11. Mintaqaviy iqtisodiyotda ishlab chiqarish jarayonlari
12. Mintaqaviy iqtisodiyotda resurslardan samarali foydalanish
13. Mintaqaviy iqtisodiyotda marketing va reklama
14. Mintaqaviy iqtisodiyotda savdo va xizmatlar sektori
15. Mintaqaviy iqtisodiyotda iqtisodiy o'zgarishlar va innovatsiyalar
16. Mintaqaviy iqtisodiyotda davlat va xususiy sektor hamkorligi
17. Mintaqaviy iqtisodiyotda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari
18. Mintaqaviy iqtisodiyotda moliyaviy xizmatlar
19. Mintaqaviy iqtisodiyotda mehnat va bandlik siyosati
20. Mintaqaviy iqtisodiyotda iqtisodiy rivojlanish dasturlar

Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

Zamonaviy bozor iqtisodiyotining ishlashi va rivojlanishining nazariy asoslarini; Talab va taklif modeli asosida taqchil resurslarini taqsimlanish mexanizmini; Raqobatlashgan va raqobatlashmagan bozorlarning asosiy xususiyatlarini va firmalarni ushbu bozorda harakat qilish qoidalarini; Bozor sharoitida narxlarni qanday shakllanishini; Davlatning bozor iqtisodiyotiga aralashish yo'nalishlarini va ularning oqibatlarini; Mehnat, kapital va yer

bozorlarining ishlash mexanizmini *bilishi kerak*:

Bozor iqtisodiyotining ishlashi, rivojlanishi hamda salbiy va ijobiy tomonlari borasida; Turli bozor strukturalarida firmaning harakati qoidalari to'g'risida; Bozorning ishlash samaradorligi va unga ta'sir qiluvchi omillar; Taqchil resurslarni taqsimlanish tamoyillari to'g'risida; Xo'jalik yurituvchi sub'ektlarning turli bozor sharoitlarida va turli oraliqlarda foydani maksimallashtirish shartlari haqida *tasavvurga ega bo'lmog'i lozim*:

Bozordagi talab va taklif to'g'risidagi statistik ma'lumotlar asosida bozorni tahlil qilish va xulosalar chiqarish; Statistik ma'lumotlar asosida talab va taklif funktsiyalarini tuzish va ular asosida bozordagi holatni tahlil va bashorat qilish; Raqobatlashgan va raqobatlashmagan bozorda firmalarni harakatini tahlil qilish asosida xulosalar chiqarish *malaka va konikmalariga ega bo'lmog'i lozim*.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
 - interfaol keys-stadilar, testlar;
- elektron va tarqatma materiallar

VII. Kreditni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'liq o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan iqtisodiy qarashlar va fikrlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat ishini topshirish

Asosiy adabiyotlar

1. Jahon iqtisodiyoti va xalqaro iqtisodiy munosabatlar: o'quv qo'llanma. / A.V. Vaxabov, Sh.X.Xajibakiev, Sh.I.Raxmanov, X.A.Usmanova. - T.: «Voriz-nashriyot», 2014. -320 bet
2. Pindyck S. Robert, Daniel I. Rubinfeld. Microeconomics. Global edition. Pearson Education Limited. 2018. P. 787
3. Пиндайк Р, Рубинфильд Д. Микроиқтисод. (Инглизчадан қисқартириб таржима қилинган. А. Улмасов ва бошқ.: Олий ўқув юртлири учун қўлланма. — Т.: «Шарқ», 2002. - 448 б.
3. Гуломов С.С., Алимов Р.Х, Салимов Б.Т., Ходиев Б.Ю., Ишназаров А.И. Микроиқтисодиёт: Дарслик.—Т.: Шарқ—МАТБАА АК бош тахририяти, 2001 й.
4. Исмаилова Н., Шагазатов У. Ўқув ва методик қўлланма. — Т.: Ношир, 2019 й. — 320 б. “Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар”
5. А.В.Вахобов, Д.А.Таджибаева, Ш.Х.Хажибакиев. “Жаҳон иқтисодиёти ва халқаро иқтисодий муносабатлар”: Ўқув қўлланма. — Молия, 2011 й

Qo'shimcha adabiyotlar

1. Голиков М.Н. Микроэкономика: учебно-методическое пособие для вузов. — Псков: Изд-во ППТУ, 2005, 104 с
2. Низомов А.Б., Намозова Н.Дж., Амонов У.Н. Микроиқтисодиёт. — Т.: Абу Али ибн

	Сино номидаги тиббиёт нашриёти, 2000 й. 3. Пиндайк Р., Рубинфельд Д. "Микроиқтисод" – Т.: Шарқ нашриёт МАТБАА АК бош таъхририяти, 2002 й. 4. Ҳамдамов К.С. Микроиқтисод –Т.:ТДИУ, 2001 й. 5. А.А.Исаджанов, Н.С.Исмаилова, "Жаҳон иқтисодиётининг глобаллашуви". – Т.:Иқтисодиёт, 2019 й. 6. Б.А. Исмолов, Н.С. Исмаилова, Т.А. Хасанов, И.Т. Данабоев, А.С. Зикриёев. "Хорижий мамлакатлар иқтисодиёти" – Т.:Иқтисодиёт, 2019 й. Axborot manbalari (saytlar): www.cbu.uz; www.bis.org; www.ecb.eu ; www.bank.uz; www.uba.uz
7.	Fan dasturi SamDUKF kengashining 202 <u>1</u> -yil <u>28</u> -avgustdagi <u>1</u> -son bayonnomasi bilan ma'qullangan.
8.	Fan modul uchun mas'ullar: Axmedov S -SamDU KF, "Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot" kafedrasi assistenti
9.	Taqrizchilar: Sh.S.Sharifov – SamDU Tarmoqlar iqtisodiyoti" kafedrasi o'qituvchisi S.B.Boboqulov - SamDU, Raqamli iqtisodiyot kafedrasi katta o'qituvchisi. (tashqi) O.Xaitov - "Raqamli texnologiyalar va iqtisodiyot" kafedrasi assistenti o'qituvchisi (ichki)